

PORSUK KÜLTÜR

aylık
kültür
ve sanat
dergisi

Ocak 2023 Sayı: 57
30 Lira

www.porsukkultur.com

DOSYA
KONUSU:

yıldız

9³/₄

ISSN 2687-3524

9 772687 352000

Zeynep
Demirhan

İçindekiler

<i>Dosya Konusu: Yıldız</i>	
Yıldızlara Dair Bir Özgürleşme Pratiği: Mekânların Tahayyülü / Serkan Can Hatipoğlu	4
Yıldızlı Gecede Gezinen Deli Bir Dahi / Deniz Arıkan	6
Çizmenin Altında Direnen Yıldız: Libya / Abdullah Muhammed Özkan	8
Devlet-i Aliyye'nin Gözü: Münecimler / Miraç Yağır	10
Antik Çağlarda Yıldızlara Yüklenen Anlamlar / Mert Eke	12
Black Sirius / Şeyma Karaaydın	13
Yıldız'lar Yoldaşın Olsun / Halis Sarıgöz	14
Yıldızlarla Aramızda Bir Köprü: Ömer Hayyam / Nida Arslan	15
<i>Öykü</i> Hercümerç/ Turgut Ulucan	16
<i>Söyleşi - Selçuk Orhan</i> "Karakter ve Hikâye Birbirinden Ayrılmaz" / Özge Sever	20
<i>Sinema</i> Dark'ın Yaratıcılarından Akılalmaz Bir Düşünce Sarmalı "1899" / Efe Teksoy	22
<i>Müzik</i> Müzik Yayını İçin Streaming Servisler / Aras Ercan	24
<i>Kitap</i> Kurbanın Adı: Gece Yarısı Kütüphanesi-Matt Haig / Elvan Erdemli	25
<i>Biyografi</i> Hayali Mümkün Bir Meddah: Kız Ahmet / O. Seçuk Uzman	26
<i>Plato</i> Türk Sinemasında Zamanı Büken Mekân Arayışları / Emre Oral	27
<i>Homo Faber</i> Auguste Comte ve Kiesłowski'nin Penceresindeki Homo Faber / Erol Erdem	28

editörden

"Bir yıldız söünce ondan uzaktakiler bir şey duymaz. Hayatın ve ölümün ehemmiyeti hep nisbî ve izafidir."

Abdülhak Şinasi Hisar

Merhaba Sevgili Okur,

Bir yılı daha geride bıraktık. Yılın bu ilk ayı "Yıldız" gibi parlayan, ışıl ışıl yeni sayımızla yanınızdayız.

"Göge Bakmayı Sevenler Derneği" kurulsa şiirin hatırına binlerce üyesi olurdu. Kış aylarında mahrum kalıyoruz yıldızlardan, bu yüzden sayfalara indirelim dedik.

Tek harflik dosya konumuza kendi çağrışımlarıyla değer katan yeni yazarlarımız var. Serkan Can Hatipoğlu Mekânın Tahayyülü yazısında bir özgürleştirme pratiği sunuyor; Nida Arslan'ın kaleminden Hayyam'ın yıldızlarına kadar uzanıyoruz ve Dalí'nin çizgilerinde yıldızlı göklere olan özlemimizi bir nebze olsun dindirebiliyoruz.

Porsuk Kültür dergisinde şimdiye kadar yayınlanmış en uzun öykü oldu Hercümerç. Turgut Ulucan bir eski zaman hikâyesini Porsuk okurlarıyla buluşturdu. Keyifle okuyacağınıza eminim.

Özge Sever bu ay Selçuk Orhan'ı konuk etti. Edebiyata ve kelimelere dair söyleşiden sonra -eğer hâlâ okumadıysanız tabii- Müderris ve Virtüöz'ü şiddetle okumak isteyeceksiniz.

Mutlu yıllar sevgili okur. Bize eşlik ettiğin için de çok teşekkür ederiz. Bu yıl, bu sayfaların arasında daha güzel vakit geçireceğini biliyoruz.

Keyifli okumalar...

DOSYA
KONUSU:Yıldızlara Dair Bir Özgürleşme Pratiği:
Mekânların Tahayyülü

yıldız

Evren kentinin sakinleri. Belki de sakilleri? Ama ışınması her şeyi ört bas edebilir.

Her yıldız aynı mıdır? Formu aynı mı? Peki ya mekanları? Aralarındaki nitelik farkları, varsa tabii, uzamsal taleplerini de etkiliyor olabilir mi?

Çoğunlukla doğa bilimlerinin bir objesi gibi bakıldı onlara. Belki de ışınmaları bu konudaki isyanlarının bir çılgıdır. Çılgının ışınsal rezonansı.

Onlara kulak verilse, belirirler belki imgelem havuzunda. Işınmalarıyla harmanlanmış çılgınları, ay-yuka çıkarabilir imgelerini.

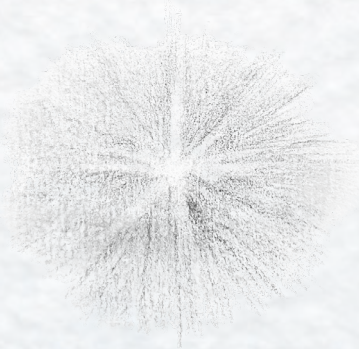
Biz de öyle yaptık.¹ Bir tasarım stüdyosunda bu-
luştuk ve kulak verdik yıldızlara. Herkes tezahür eden yıldızını keşfe çıktı. Onları duymaya çalıştılar, seyir eylediler yıldızları. Ben de beliren yıldızların mekanlarına dair bir tahayyülü ülkü edindim kendime.

Neden mi? Bu onları obje olarak algılanmaktan azat edebileceğimiz bir çıkış yolu gibi görünüyor. Mekan onları kendine yakınsak hale getirebilir. Boşluğun örgütlenmesi, yani mekân, fikri feyz verebilir onlara. Çılgınlıklarını dindirebilir. Aynaya baktıklarında şiirselliklerini görebilirler nitekim. Çünkü şiir ile mekânın en belirgin ortak noktasıdır boşlukların tafi.²

(1)

Birçok kolu olan bir yıldız beliriyor. Çıkıntılarının iplik saçaklarına dönüşmesi, katlanarak artmasına vesile oluyor kollarının. Bunlar, böceklerin dış dünyayı algılama yetisini mümkün kılan, duyargalar gibi düşünülebilir. Yıldızın boşlukta süzülme hissiyatını algılama kapasitesini epey yükseltiyorlar. Yıldız süzülme halleriyle idrak ediyor boşluklarını, mekânını. Bu durumda yıldızın içinde olmadığı bir mekân çizimini yapmak beyhude bir çaba olur. Tasarımcı bu mekânı uzaktan bir bakış atarak çizemez. Bu mekân süzülen birçok kolun tahayyülü ile inşa edilebilir ancak.

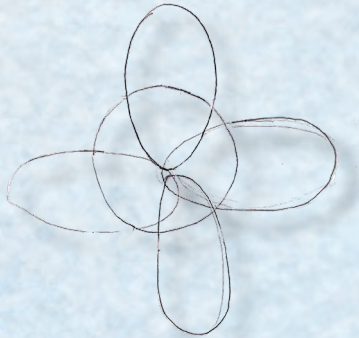
(2)

Şimdi de ışınmadan ibaret bir yıldız beliriyor. Katı veya sıvı formunda varlık gösteren hiçbir özelliği yok. Sadece bir parıltı. Böylelikle obje tahakkümü ile prangalar vurulamıyor. Halinden memnun olsa gerek. Karanlık kalan her nokta onun duvarlarını tanımlıyor. Kümülatif karanlığa varlığıyla (yani ışınlarıyla) sızarak üretiyor mekânını. Bu karanlık yığılmasında kendisinin doğrudan (kalbi atan) bir mekân olduğu da söylenebilir.

(3)

Bu sefer keskin uçları olan bir yıldız beliriyor. Sivrilmiş yüzeylerini bir parıltı sanma yanılsaması hâkim. Oysa evrene sivri uçlarını saplayarak var ediyor mekânını. Görme sorunu yaşayan birinin çevresini dokunarak inşa etmesi gibi. Çevresini görmüyor bu yıldız, belki de görmeyi reddediyor. Öyle ise ne ala! Uçlarının saplandığı her nokta bir eşik oluşturuyor. İşte bu eşikler takımı onun mekânı.

(4)

Sırada iç içe geçmiş bir yıldız var. Bir bütünden türeyen uzuvları yok. Bilakis, uzuvların birbiriyle çatışmasından oluşuyor. Bu çatışma her daim dinç tutuyor yıldızı. Uzuvlarının yarattığı gerilimdir bu yıldızın mekânı. Kanlı bıçaklı bir halleri var, neden ayrılıp huzura ermediklerini merak ediyor insan. Aynı zamanda sanki kuvvetli bir yapıştırıcıyla yapıştırılmış gibi. Bir gün yıldızın parçalara ayrıldığını

duysanız şaşırmasınız. Ama ayrılmayacağından da eminsiniz. Çünkü yıldızın mekânı, yapıştırıcı kuvvetin ta kendisidir.

(5)

Geçmişe iz bırakmayı huy edinmiş bir yıldız beliriyor. Kötücül bir huy mu, yoksa iyicil mi? Kararsız bırakıyor insanı. Belki o da kararsızlıktan besleniyordur. Geçmişine atılan çizgiler... Bu yıldız kendi mekanını çiziyor. Şimdiye tabii tutulamayan her şey, onun mekanının bir parçası. Çizgiler birer söz, sözler bir anlatı, anlatıysa bir mekân. Evet, mekânın bir resmi değil bu, o ana ait bir anlatısı. Şurası muhakkak ki, mekânın tek bileşeni geçmiş değil. Ancak geçmişine dair süregelen üretimlerinin mekânın kurucu ögesi olduğu inkar edilemez.

(6)

Şimdi de şeklen kalıba giremeyen bir yıldız beliriyor. Nizami görünümlere başkaldırının bir sonucu bu belirme. Asabiyetinin, varlığının bir parçası olduğu hemen anlaşılıyor. Bir 'ideal biçim' yanılmasını çoktan reddetmiş. Üzerinde bir baskı hissetmiyor, düzgün görünmek hiç dert edemeyeceği bir konu. Onun derdi dış dünya ile değil, kendi iç çekişmeleriyle. Tüm bozulmalarına rağmen onu dizginleyen birkaç parçası var. İçindeki ikinci katman bu parçaların kontrolüne kafayı fena takmış. Formunun 'yarı-dizginlemeli' bozulmalara kapıldığı söylenebilir.³ Rastgele bir biçimsizlik değil onunki. Kuralızsız biçimlenmelerinin kararlı durduğu yapısal yanları var.

Evren nasıl bir mekân servis ederse etsin, bu yıldızın asiliğine maruz kalacağı farkında. Bu yıldız hatları çizilmiş, hazır bir mekân istemiyor. Mekanını, iç katmanın çekiştirmeleri ve dış katmanın kendini

dışarı salma arzuları arasında kendisi inşa edecek. Başka bir yolu yok. Düzgün olmama halleriyle de sürekli mekânını yeniden terbiye etmesi gerekiyor. Neyse ki mekân bundan rahatsız olmaz. Kendini yıldızın üzerine serilmiş bir battaniye gibi görüyor. Ne hale gelirse gelsin, bunun yıldızın bedeniyle bir aradalığının bir tercümesi olduğunun farkında. Mekân mutlu, yıldız mutsuz. Ama sorun değil, yıldız mutlu olsa bunların hiçbiri gerçekleşmezdi. Bunlar tasarım stüdyosunda ikinci hafta üretilen yıldızlardan bazıları idi. Yazıyı ilk hafta herkesin çizdiği (neredeyse birebir aynı) bir yıldız ile bitirelim. Bunca yıldız imgesinden sonra ışınal çılgınlıkları duyulmamış, ama mutlu mu mutlu (ve objeleşmiş) bir yıldız görmek çarpıcı olacaktır.

(7)

İşte böyle bir yıldızın mekanını hayal edemiyorum. Çünkü onun duyumsanmadan üretilmiş olması, imgelem tarlamı kuraklaştırıyor. Herkesin kendi yıldızını bulması dileği ile^{4,5}.

¹Eskişehir Teknik Üniversitesi, Mimarlık Bölümü'nde yürütücüsü olduğum Temel Tasarım dersinde öğrencilerden birkaç defa yıldız çizmelerini istedik. Esasında yaratıcılık ile ilgili bir pratik olan bu yıldız çalışmasında, üretilen bazı yıldızlar beni onların mekanını düşünmeye itmiş ve bu yazının ortaya çıkmasına vesile olmuştur.

²"Oluklu Mukavva" isimli podcast'in "Poetik nefes ve esriklik" isimli bölümünün 8. dakikasında şiir ve mekanın benzerliği ile ilgili detaylı açıklamaya rastlanabilir. Bu bölüme Spotify'da ara-tarak erişebilirsiniz.

³Yazarın "Ontolojik Yırtılma" isimli kitabında geçen şu dizeler bu tür bozulmaların yapısını ve motivasyonunu açıklayıcı niteliktedir:

[...]
hayat tamamlanamayacak
bir yap-boz meret
parçalarını bozuma uğrat,
bir aksiyon gerek
tüm aksiyonlarımızla biz
mayhoş denekleriz

[...]
⁴ESTÜ, Endüstriyel Tasarım Bölümü'nden Engin Kapkın hocama yaratıcılık ile ilgili sunumunda aktardığı kupa, yıldız veya mum çizmekle ilgili örnekleri ile öğrencilere yıldızları hayal ettikleri bir çalışma yapmama ilham olduğu için teşekkür ediyorum.

Metinde yıldız tasarımları yer alan arkadaşlarımıza bu tasarım egzersizine katıldıkları için teşekkür ederim: (1) Beyza Arslanhan; (2) Kerem Atsay; (3) Zeynep Şevval Kaymaz; (4) Ayşe Gül Yavuz; (5) Nurettin Doğan; (6) Aslı Aslıyürek.